

Kurum : Feyziye Mektepleri Vakfı Ayazağa Işık Lisesi-Fen Lisesi
Başlık : Üniversiteye Gitmeli miyiz? | Rektörümüz Prof. Dr.
Hasan Bülent Kahraman
Konuşmacılar : Prof. Dr. Hasan Bülent KAHRAMAN
Video Adresi : <https://youtu.be/7FXmEp-PPMY>
Yayın Tarihi : 03.01.2023

IŞIK OKULLARI

Sunucu: Sayın Müdürüm, Değerli Öğretmenlerim, Sevgili Arkadaşlarım, Feyziye Mektepleri Vakfı Özel Ayazağa Işık Lisesi ve Fen Lisesi tarafından düzenlenen bilim ve teknoloji buluşmaları kapsamında Işık Üniversitesi Rektörü Prof. Dr. Hasan Bülent Kahraman “Üniversiteye Gitmeli Miyiz?” başlıklı konuşmasıyla bugün bizlerle olacak. Kendisine hoş geldiniz diyor, konuğumuzu kürsüye davet etmeden önce sizleri kendisi hakkında kısaca bilgilendirmek istiyorum. Prof. Dr. Hasan Bülent Kahraman, inşaat mühendisliği, ekonomi, siyaset bilimi, sanat kuramı ve felsefesi alanlarında akademik derecelerini aldıktan sonra yurt içi ve dışındaki üniversitelerde öğretim üyesi ve yönetici olarak çalıştı. Sabancı Üniversitesinin tasarımcıları ve kurucuları arasında yer aldı. Bu kurumda 15 yıl öğretim üyesi ve yönetici Michigan ve Colombia Üniversitelerinde araştırmacı olarak görev aldı. Princeton Üniversitesinde Ahmet Erteğün Profesörlüğüne atandı. Kadir Has Üniversitesinde Rektör Yardımcılığı ve İletişim Fakültesi Dekanlığının yanı sıra çeşitli kurulların başkanlığını yaptı. Netkent Üniversitesi Rektörlüğüne atandı. Şimdi Işık Üniversitesi Rektörü ve Sanat, Tasarım, Mimarlık Fakültesi Öğretim Üyesi olarak akademik hayatına devam etmektedir. Akademik kimliğini geliştiren, entelektüel anlayışının sonucu olarak uzun yıllar çeşitli gazetelerde akademik içerikli makaleler yazdı. Sanat kuramcısı, eleştirmeni ve küratörü olarak Türkiye’de güncel sanatın oluşumunda etkin bir rol oynadı. Aralarında evrensel isimlerin ve Türk sanatçıların bulunduğu 50’ye yakın sergi düzenledi. Çeşitli galerilerin kuruluşlarını gerçekleştirdi. Çeşitli dönemlerde Fildişi Kule, Bildiğiniz Gibi Değil isimli televizyon programlarını hazırladı. 12 yıl süreyle İstanbul Bienali Danışma Kurulu üyesi olarak çalıştı. Şimdi Contemporary İstanbul Sanat Fuarı, Akbank Sanat ve Sabancı Müzesi İcra Kurulu üyesidir. Sayın Kahraman, Kültür Bakanlığı, Başbakanlık ve Cumhurbaşkanlığı Başbakanlık baş danışmanlığı yaptı. Belçika’daki Europalia Türkiye festivalinin sanat yönetmenliğini gerçekleştirdi. Çalışma alanlarında çok sayıda makalesi, otuza yakın kitabı bulunuyor. Sayın Kahraman, TÜYAP Eleştiri Onur Ödülü’nü, PSD Yılın Sanat Adamı Ödülü’nü kazandı. College Art Association, Middle East Studies Association, American Political Science Association üyesidir. Değerli Konuğumuz Sayın Prof. Dr. Hasan Bülent Kahraman’ı konuşmasını yapmak üzere sahneye davet ediyorum.

Hasan Bülent Kahraman: Değerli Hocalarım, Değerli Yöneticiler, Sevgili Öğrenciler, hepinizi sevgilerle, saygılarla selamlıyorum. Aynı ailenin üyeleri, bireyleriyiz. Ben Işık Üniversitesinin Rektörlüğünü yönetiyorum. Işık Üniversitesi yürüyerek buraya 2.5-3 dakika mesafede dolayısıyla burada birbirimizle karışıp kaynaşarak ortak konularımız hakkında birkaç söz söylemek istiyorum. Şimdi; konuşmamın başlığı “Üniversiteye Gitmeli Miyiz?” Şimdi; bu soruyu yanıtlayacağım, ama yanıtlamadan önce birkaç hususa değineyim. Birincisi şu; ben lisesi olmayan üniversitelere

inanmam. Bu şu demektir; her üniversitenin gidip bir lise kurması gerekmez, ama doğrudan doğruya liselerle ilişkisi olmayan üniversitede olmaz. Üniversitenin son sınıflarından söz etmiyorum veya üniversitenin yüksek lisans eğitiminden söz etmiyorum. İleri de değineceğim. Onlar başka projeler, başka çalışma alanlarıdır. Ama üniversitelerin birinci sınıflarıyla liseden üniversiteye geçmeye hazırlanan öğrenciler arasında mutlaka bir iletişim, bir etkileşim olmak zorundadır. Bunu büyük bir dikkatle Işık Okulları ve Işık Üniversitesi bağlamında gerçekleştirmeye çalışıyoruz. Neden? Neden? Bu sorunun cevabı bizi üniversiteye gitmek konusunda yeteri kadar aydınlatır. Şuradan başlayayım. Lise çok önemli bir eğitim kurumudur. Bakın Antik Yunan'da başlamış bir eğitim modelidir lise eğitimi. İlk defa büyük felsefeci Aristo'nun kurduğu bir kurum olarak karşımıza çıkar Antik Yunan'da lise. İnsanlar o günün koşullarında bir araya geliyorlardı ve çeşitli meseleleri kendi aralarında tartışıyorlardı. Bunların, bu tartışılan konuların özellikle matematik ve felsefe, bilim ve sanat olduğunu biliyoruz. Aristo'nun veya onun hocası olan Platon'un kitaplarını okuyarak, nelerin konuşulduğunu, nelerin tartışıldığını öğrenebiliriz ki, bir Fransız düşünürü Derrida, felsefeyle uğraşan herkesin Platon'la hesaplaşması gerektiğini söyler. Yani Aristo'nun hocası Platon'la hesaplaşması gerektiğini söyler. Çünkü der; Platon ilk felsefecidir. İlk felsefeciler olarak bu insanlar hemen hemen bugün hayatımızı ilgilendiren bütün konular hakkında düşündüler. Ahlakten estetiğe kadar, iyilikten politikaya kadar, metafiziğin ne olduğuna kadar her konuda düşündüler. Demek ki lise insanlara daha yaygın, daha geniş, daha kapsamlı insanlığın gelişimini sağlayan konular hakkında yatay bilgiler veren bir kurum. Ben buna bir husus daha ekleyeceğim, bir özellik daha ekleyeceğim. Lise insanların yeteneklerinin tespit edildiği, ortaya çıktığı, öne çıktığı kurumlardır. Aslına bakarsanız eğitim planlaması ilkokuldan itibaren yapılır. Bir çocuğun yetenekleri ilkokulda iyi kötü belirlenir ve onun üniversiteye doğru giden yolda bu yeteneklerini güçlendirecek, biçimlendirecek okullara gitmesi öngörülür. Türkiye'de de liselerin bu kadar çoğalmasının, farklılaşmasının fen liseleri gibi, güzel sanatlar liseleri gibi, sosyal bilimler liseleri gibi farklılaşmasının altında yatan ana unsur budur. Peki, liseye geldik, liseyi okuduk. Üniversitede ne yapacağız? Hemen bir parantez açıp bir bilgi daha vereyim. Üniversite bir Ortaçağ modelidir. Mesela Ortaçağ'ın lisesi yoktur. Antik Yunan'ın yani milattan önce 5. yüzyılın yani işte 2500 sene öncesinin lisesi vardır, ama Ortaçağ bu medrese sistemi veya 'college' dediğimiz bu kelime o tarihte bilim dünyasına hâkim olan Arapların 'külliye' kelimesinden türemiş bir kelimedir veya 'collegiate' vesaire gibi kelimeler aynı kökten gelirler. Bunlar üniversite eğitimidir ve daha ziyade de bir usta çırak eğitimidir. "Gülün Adı" romanını okumayanlara tavsiye ederim. "Gülün Adı" romanını okumaktan kaçınanlara filmini izlemeyi tavsiye ederim. Bu aslında bir Ortaçağ bilgini olan Umberto Eco'nun o dönemlerdeki bilim dünyasının belli ve college veya külliye veya medrese veya üniversite düzeyinde yaşananları ele aldığı bir tür macera romanı gibi zevkli bir anlatıdır, ama lisenin olmayıp üniversitenin olması önemli. Yani 10. yüzyıldan itibaren karşımıza çıkan en sistemli eğitim kurumu üniversite. Belki lisenin o tarihte işlevini üstlenmişti. İnsanlar kendilerini belli bir yere kadar yetiştirip, geliştirip ondan sonra o yönde ilerlemek istiyorlarsa o konunun uzmanı olan kişinin yanına gidip çalışıyordu. Bu bugünkü üniversite modeli içinde aşağı yukarı doktora eğitimidir. Üniversitelerde doktora eğitimi insanın uzmanlaşmak istediği alanda o konunun en ileri düzeydeki uzmanıyla gidip çalışması şeklinde biçimlenir. Bunun ayrıntılarına şimdilik girmeye gerek yok, ama bu bize şunu gösteriyor. Belli bir konuda uzmanlaşmak isteyen kişi, o alanın uzmanıyla gider buluşurdu, dedim. Bunun bir işaret ettiği nokta var. O nedir? Uzmanlaşmak. O nedir? Üniversitede, medresede, collegede değil mi?_ Bugün Oxford Üniversitesinin hâlâ collegeleri var. Cambridge Üniversitesinin hâlâ collegeleri var. O collegelerde insanlar bilim üretmek için bulunuyorlardı. O zaman bilimle sanayi arasındaki ilişki ne kadardı. Buna dair bilgimiz yok. Var idiye de bu çok sınırlı bir alandaydı. Üniversite bilimle uğraşmak isteyen insanların bulunduğu yer idi. Bugün de bunun doğrusu o. Şimdi; buradan şuna geleceğim niye böyle bir soru sorduk veya konuşmamızın başlığı olarak bu konuyu seçtik. Çünkü; sizin gibi genç arkadaşlarımla görüşüp konuştuğum zaman

insanların yani gençlerin, lise öğrencilerinin kafasının biraz karışık olduğunu görüyorum. Bunun bir sebebi var. Cebimizde cep telefonlarını taşıyoruz. Masanın üstünde masa bilgisayarlarını kullanıyoruz. Yolda giderken demeyeyim, ama bir kahvede otururken dizüstü bilgisayarlarımızı açıyoruz. Facebook'a bakıyoruz. Efendim, Twittera bakıyoruz. Efendim, siz söyleyin Instagram'a bakıyoruz. Bunları yaratanlar bugün dünyanın en zengin insanları ve bu insanların aslında üniversite eğitimi yok değil mi? Artık neredeyse yaşarken efsaneleşmiş 2 insan. Birisi Bill Gates değil mi? Dünyanın en zengin aynı zamanda insanlarından biriydi. Sonra Elon Musk onu geçti. Şimdi Fransa'da lüks eşya ticaretiyle uğraşan Bernard Arnault onu da geçti. Mark Zuckerberg Mark Zuckerberg, bunlar büyük işler yapan insanlar ve bunlar aslında üniversiteleri tamamlamamış insanlar. Bana bununla gelen öğrencilere şunu söylüyorum. İyi de 2 şeye bakalım. Birincisi, bu insanlar üniversiteye gitmedi değil. Bunlar dünyanın en iyi yani mademki Zuckerberg ve Bill Gates'ten başladık. Oradan devam edelim veya Steve Jobs aramızdan ayrıldı, ama bunlar üniversiteye gitmemiş insanlar değil. Bunlar, dünyanın en iyi üniversitesi kabul edilen Harvarda gitmiş insanlar. Birisi ikinci sınıftan, birisi üçüncü sınıftan ayrıldı. Niye ayrıldı 2. soru da bu? Niye ayrıldı? Çünkü; üniversitenin temel amacı olan bir yeni kavram veya bir yeni teknoloji veya bir yeni uygulama geliştirme işini henüz üniversite öğrencisiyken başardılar. Onun için ayrıldılar. Yani üniversite okumayan veya üniversiteden onların tabiriyle 'drop out' olan uzaklaşan, kopan, ayrılan bu insanlar ayrıldıktan sonra gidip sokakta elleri ceplerinde dolaşmadılar. O da çok zevkli bir iş ama onlar zaten üniversite öğrencisiyken dünyaya yepyeni ufuklar açan, dünyaya yepyeni çığırklar açan işler bularak teknolojiler geliştirerek üniversiteden ayrıldılar. Üniversitenin maksadı da zaten budur. Şimdi; Değerli Arkadaşlarım, bugünkü üniversite modeli sanayi devriminden sonra ortaya çıkmış bir model. Yani bunun kendi içinde gelişimi var, kendi içinde transformasyonu, dönüşümü var. Sanayi devrimiyle birlikte insanların, daha ziyade toplumların toplumların hatta toplumların yönetim birimleri olan devletlerin ihtiyacı temel teknolojilerin üretilmesiydi değil mi? Yani buharlı makineyi bulmak o dönemde veya buhar gücünü diyelim bulmak o dönemde Zuckerberg bulduğundan da daha önemli bir şeydi. Onu da söyleyeyim veya Bill Gates'in bulduklarına bir şey demiyorum. Yani o çok özel bir alan onu ancak belki Einstein'ın "Kuantum Teorileri"yle falan mukayese etmek lazım. O düzeyde yüksek bir şey bilgisayar dünyasının ufuklarını genişletmek veya sınırlarını o gün için oluşturmak. Peki, sanayi devrimi doğrudan doğruya teknolojinin üretilmesine dayanan bir model ortaya çıkardı. Bu sonra uzmanlık alanlarının geliştirilmesine dayanan bir üniversite modeliyle biçimlendi. Yani 1945 sonrasındaki hatta biraz da öncesindeki üniversite anlayışı biraz bölüm ve departman anlayışıyla iç içe geçti. İşte sosyoloji bölümü, makine mühendisliği bölümü, genetik hatta biyoloji bölümü o zaman genetikte pek söz konusu değildi. Peki, bugünkü üniversite modeli nedir? Bugünkü üniversiteye niçin gitmemiz gerekir? Şimdi; hemen bir tanım yapayım. Aslında yaptığım tanımı bir anlatı olarak ortaya koydum. Onu şimdi biraz daha somutlaştırayım. Üniversite bilginin üretildiği, bilginin aktarıldığı yani transfer edildiği bir yerdir. Üniversite, lise değildir. Bakın, başta söyledim. Lise size insanlığın üzerinde çalıştığı temel bilim üretme alanlarının ana bilgilerini verir ve sizi onlarla tanıştırmaz değil mi? Birçok ders okuyorsunuz sosyal bilimler, fen bilimleri, matematik, biyoloji, vesaire ama burası lise bir araştırma alanı değildir! Araştırmayı size öğretirler lisede hocalarınız ama üniversite araştırılan bilginin veya belli bir düzeyde olan bilginin araştırma yoluyla en ileri noktaya götürülmesidir. Bu bu bizatihi doğrudan doğruya teknoloji üretimi demektir. Şimdi; 19. yüzyılda şöyle bir noktaya geldik: Bilgiyi üretelim. Kant, Hegel dünyanın en büyük felsefecileri Descartes evlerinde oturuyorlar. Birer üniversitede ders veriyorlar. Verdikleri ders soyut olarak ürettikleri düşünceyi öğrenciye aktarmak ve onların da o düşüncenin üretilmesine katkıda bulunmasını sağlamak. Evlerinde oturarak kitap yazıyorlar. İnsan zekâsının soyut düşünme yeteneğinin varabileceği en ileri noktadaki metinler bunlar değil mi? Kant'ın kitapları, Hegel'in kitapları? Hukuk felsefesini tarif ediyor veya estetiği tarif ediyor bir başkası. İkisinin de aslında birer kitabı var o konuda. Peki, sonra? Sonrası bu bilginin aktarılması.

Bugün böyle bir üniversiteden bahsetmiyoruz daha fazla yani demin adını andığım Zuckerberglar, bilmem Bill Gatesler 1980'den bu yana gelen üniversite modeli hâlâ şu temel unsurlara dayalı bilgiyi üreteceğiz. Bilgiyi ne ile üreteceğiz? Araştırmayla üreteceğiz. Üniversitenin üniversite hocasının asli görevi 2 görevi var. Birisi araştırarak, yeni bilgi elde edecek. Bunu kendi akademik bilgi çerçevesinde tartışacak. Öğrenciye bunu transfer edecek. Bilgiyi öğrenecek ve transfer edecek. Şimdi; üniversitenin asli görevi bu. Ama buna yeni bir yeni bir boyut ekledik, yeni bir kapasite geliştirdik. Üniversitede üretilen bilgi mutlaka yeniliğe tekabül eder. Evet, mevcut olan bilginin içinden geçilerek o bilgiye ulaşılır, ama o bilgi artık yeni bir bilgidir. Dolayısıyla bugünün üniversitesi tarihin hiçbir döneminde görmediği, karşılaşmadığı, ölçüde yenilikle iç içe geçiyor. Innovation dediğimiz bu. Innovation dediğimiz bu. Araştırmacılık dediğimiz bu. Yaratıcılık dediğimiz zaten her zaman bilgi üretme çabasının içinde, dibinde, temelinde bu. Ama buna bir boyut daha ekliyoruz şimdi. Üretilen bilginin mutlaka bir değere, bir teknolojiye dönüşmesi. Bunu ancak üniversite yapabilir. Bunun dışında hiçbir ülkede, hiçbir toplumda bunu sağlayacak ikinci bir kurum yok. O yüzden üniversite bugün dünyada toplumların ileri gitmek, öncü olmak, ekonomik açıdan ilerlemek, sosyal açıdan güçlü olmak isteyen toplumların en önemli kurumu. Değerli Arkadaşlarım, en önemli demek en önemli demektir. En önemlinin üstünde bir şey olamaz. Yani gündelik konuşmada bunları ulu orta bu sözcükleri, kavramları kullanıyoruz, ama en önemli kurum bir toplumda üstünde daha önemli hiçbir şeyin olmadığı kurum demektir. Bu üniversitedir. Teknoloji üretemeyen bir toplum, teknoloji üretemeyen bir toplum teknoloji üreten bir toplumların gerisinde kalmaya mahkûmdur. İşte büyüme, işte ilerleme, işte gelişme bunlardan çok sık söz ediyoruz toplumsal planda, politik planda. Nasıl olacak bu? Neyle ilerleyeceğiz? Ekonomiyi neyle güçlendireceğiz? Bir tek şeyle sanayi ve teknoloji üretimi yapmakla. Bunu sağlayacak olan birim üniversitedir. Çünkü; teknoloji yenilik, teknoloji sermaye demektir. İleride ekonomi okuyacak arkadaşlarımız var aramızda belki şimdi ilgi duyanlar da var. Teknoloji sermaye demektir, kapital demektir. Bunu üreten kurum üniversitedir. Üniversite bunun temel çekirdeğini hazırlar. Devletler, yönetimler, bakanlıklar onunla irtibatlı veya irtibatsız bir ülkenin sanayi yatırımı, sanayicileri bunları alır, birer değere dönüştürürler. Üniversitenin asli maksadı budur. O bakımdan üniversite toplumların bugün tarihin hiçbir döneminde olmadığı ölçüde önemseddiği kurumlardır. Sebebini söyledim. Kant ve Hegel, bütün dünyanın hayranı olduğu bu iki kişi, evlerinde felsefe kitapları yazıyorlardı. Bugün de felsefeyle uğraşan ve bu yöntemi sürdürenler var. Ama onlara bile diyoruz ki; peki, 'machine learning' diye bir kavram var değil mi? Makineler artık bilgi öğreniyorlar. Makineler öğreniyorlar. Sizin geliştirdiğiniz bu soyut düşünceyi acaba oralara uygulayabilir miyiz? Noam Chomsky, meraklılarınız bilirler. Dünyada bugün politik eleştirilerde, toplumsal olayların yorumlanmasında çok önemli bir isim yani yaşlandı artık. Ama bu adam dünyanın en önemli dilbilimcilerinden biri linguisticsle uğraşıyordu, Harvard Üniversitesinde hocaydı. Onun düşüncelerinden hareket ederek bilgisayarların nasıl öğrendiğini öğrendik. Bir dilbilimcinin meselelerinden hareket ederek çünkü şunu sordu: İnsanlar bu dil dediğimiz şeyi nasıl öğrenir ve nasıl konuşurlar? Bu soyut bir soru, felsefi bir soru, dilbilimsel bir soru ama teknolojiye bunu uyarlamaya başladığınız zaman karşınıza verdiğiniz kelimeyi size arayan Google çıkıyor. Google'ın içine yerleştirildiği Google'ı kullanan bilgisayarlar çıkıyor ve bu bilgisayarlar bir dilbilimcinin düşüncelerinden, buluşlarından hareket ederek inşa ediliyor. Bunu eğer üniversite dışında üretebilen biri varsa onun üniversiteye gitmesine gerek yok, ama bunun yapıldığı yer sistematik olarak üniversite. Şimdi şuna geleyim. Bugün üniversiteler bu düşünceyle, hareketle modellerini tamamen değiştirmiş durumda. Biz de Işık Üniversitesinde modelimizi tamamen değiştiriyoruz. Neden? İnterdisipliner olmadan artık böyle bir bilgi üretimi ve teknoloji üretimi sağlamak mümkün değil. İnterdisipliner demek disiplinlerarası etkileşim demek. Aids virüsünü tıpçılar, doktorlar, hekimler bulamadılar. Bunu bir fizikçi, bir kuantum fizikçisi, bir biyolog ve bir bilmem kim bir arada çalışarak buldu. O zaman anlaşıldı ki 80'lerin ortasından itibaren artık birbirine kapalı bölüm modellerine dayanan üniversite anlayışı mevcut olan teknolojik yapıyı ve

bilimsel bilgi düzeyini daha ileri götürmek için yeterli değil. Bizim disiplinleri birbirine bağlamamız gerekir. Sabancı Üniversitesinde o zaman çok yeni bir modeldi. Aslında Amerikan üniversitelerinde kullanılan bu modeli oraya getirmiştik. Yani öğrenciler fakülteye giriyorlar. Fakültede ortak dersler alarak kendilerini geliştirdikten, üniversite bilgiye ulaştıktan sonra bölümlerini seçiyorlar. Işık Üniversitesinde de şimdi aynı yöntemi uyguluyoruz. Dünyanın en iyi üniversitelerinde uygulanan yöntem bu. Bunun altından şöyle bir yeni doku karşımıza çıkıyor. Görsel iletişim tasarımı bölümünün açtığı derslerin büyük bir bölümünü bilgisayar mühendisliği öğrencileri alıyor. Bilgisayar mühendisliği bölümünün açtığı derslerin önemli bir bölümünü görsel iletişim tasarımı bölümü öğrencileri alıyor. Neden? 3D animation diye bir kavram var karşımızda. Bilgisayar bilmeden sadece çok yetenekli bir çizer olarak bunu nasıl uygulayacaksınız? Bugün öyle bir dünya yok değil mi? Avatar filminin yeni versiyonu geldi. Herkes sinemaya koşuyor. Nasıl yapacaksınız bunu? Bunu bilgisayarlılarla iletişim tasarımcıları, sanatçılar birlikte oturup yapıyorlar. Bugün genetik biyoloji veya biyomedikal dediğimiz alanda medikal bilgiyle medical engineeringi birleştirmeden bundan 25 sene evvel çözülemeyen göz problemlerini veya bilmem ameliyat problemlerini nasıl çözeceksiniz? Değerli Arkadaşlarım, bu karmaşık bilgi üretme modelleri, karmaşık problem çözme modelleri bunları üniversitenin dışında kimse sağlayamaz. Dolayısıyla üniversite size -şimdi ona geleceğim- bir meslek öğretir, sizi bir bölümden mezun eder, sizi bir fakülteden mezun eder. O fakültenin unvanını, o bölümün unvanını üstünüzde taşırsınız. İnşaat mühendisi olursunuz, psikolog olursunuz, efendim endüstriyel tasarımcı olursunuz, ama bunlar unvanlardır, bunlar kabuklar, bunlar elbiselerdir. Önemli olan bunların içinin nasıl doldurulduğudur. O açıdan baktığınız zaman bugünkü üniversite modeli bir inovatif, yenilikçi, buluşçu olacak. Öğrencinin, kişinin yaratıcılığını kullanacak, onların meydana getirdiği projeleri sanayiye bütünleştirecek. Bugün değil mi? Üniversiteler tarihin hiçbir döneminde görülmedik ölçüde yatırım yapıyor. O yatırımları öğrenciyle birlikte paylaşıyor. Muazzam bir güç öğrencinin binlerce, milyonlarca öğrencinin zekâsından bahsediyoruz, yaratıcı gücünden bahsediyoruz. Bu kullanılmayacak bir kaynak mıdır? Üniversite öğrencisi artık sadece alan bir insan değildir. Ben bir ders anlatayım. Onlar da sıralarda otursun bunu dinleyip dağılsınlar. Sonra da bir sınav yapalım. Ben soru sorayım... Hayır, böyle bir model artık kalmadı! Üniversite eğitimi mutlaka proje temelli bir eğitim. Mutlaka yaratıcı, etkileşimli, katılımcı bir süreç. Mutlaka yatırımcı bir süreç yani belli bir projeyi, belli bir teknoloji düşüncesini belli bir düzeye getirmiş öğrenciyle hocası o startupları kullanarak, o teknoparkları kullanarak, teknokentleri kullanarak daha öğrenciyken değer üretiyor. Bu hayati derece de önemli bir şey. Tarihçi olabilirsiniz. Mısır tarihiyle veya bilmem antik Amerikalılar tarihiyle veya Hitit tarihiyle uğraşabilirsiniz. Bugün eğer arkeoloji alanında geliştirilen bilgisayar sistemlerini kullanmazsanız ilerlemeniz mümkün değil. Ve şimdi soru şu: Acaba arkeolojinin ürettiği bilgiyi nasıl teknik hâline getirebiliriz? Nasıl teknolojiye dönüştürebiliriz? O bakımdan üniversiteler bugün dünyanın, toplumların en önemli kurumları. Şunu da ilave edeyim. Üniversitenin değer yani bilgi, ürettiği bilgiyi değere dönüştürme sürecindeki bu katılımcı yapı, bu katılımcı model, katılımcı bir üniversite anlayışıyla bütünleşmezse sağlanamaz. O yüzden üniversiteler dünyanın her yerinde şu anda kendi teknolojilerini de dönüştürme çabası içindeler. Nedeni çok basit. Dünya hızla değişiyor böyle bir laf var ağzımızda. Ne demek bu? Dünya niye hızla değişsin yani hız delisi falan da değiliz. Bunun bir tek sebebi var. Teknolojideki değişim bizim size üniversitede öğrettiğimiz bilginin 10 seneden daha fazla dayanmasına imkân vermiyor. Hepinize diploma veriyoruz. Bu diplomaları 10 yıl için veriyoruz. 10 yıl sonra gidip kendinizi çalıştığınız alanlarda mutlaka yeni eğitim modellerini kullanarak geliştirmeniz gerekir. Yani üniversitelerin bizatihi bu kadar hızlı değiştiği bir dönemde yaşıyoruz. O yüzden disiplinlerarası eğitim, modüler eğitim, entegre eğitim veren üniversiteleri seçmek ve oralara gitmek zorundasınız. Üniversiteye gitmiş olmak için üniversiteye gitmek diye bir seçenek vardır ve kullanılır. Türkiye’de 2 milyon öğrenci üniversite sınavına giriyor. Bu rakam 4 milyona doğru gidiyor. İyi üniversitelerin iyi

bölümlerinin öğrenci kapasitesi çok sınırlı çok sınırlı. Oralara gitmeyi hedeflememiz gerekiyor. Eski arkaik modellerle çalışan üniversitelere değil. Bunları seçmeniz gerekir. Peki, üniversiteye gittik. Bu anlatılanların dışında bir model var mı? Var. Yani şunu söyleyeyim. Üniversiteye gitmek size ne kazandırır? Dünya bu soruların üstünde düşünüyor. 3 temel alanda sizin üniversiteye gitmeyen insanlardan veya daha iyi üniversiteye giden insanlarla aranızdaki ayrışmayı sağlıyor. 1) Kariyer, meslek, çevre, ilişki ve kazanç açısından sizi daha yukarıda bir yere yerleştiriyor üniversite. Dünyada bu ölçülen bir şey ölçülemeyen bir şeyin zaten anlamı yok. Ölçülemeyen bir bilginin de anlamı yok. Dolayısıyla bu 4 alanda 5., 6. da olabilir. Sizi yani üniversite mezununu daha yukarıda bir yere yerleştiriyor. 2) Gelecek kurgusu. Üniversiteye giden kişinin bu anlattığım nedenden ötürü ve üniversitede bulunan bu bu hoca kitlesi denen bu mucize, bu müthiş bir kaynak. Ben bütün öğrencilere şunu söylüyorum. Ders saati 45 dakika sonra kalkıp gidiyorsunuz. Hoca odasında, bu muazzam bir kaynak, bunu kullanabildiğiniz kadar kullanmak zorundasınız. Kullanırsanız kazançlı çıkacak olan sizsiniz. Dolayısıyla size deneyim aktarımını, deneyim paylaşımını sağlayacak olan kitle üniversitede. Bu insanlar dünyanın içinde buldukları toplumların en ileri düzeyde yetişmiş kafaları size büyük bir deneyim kazandırıyor. Farklı birbirinden farklı alanlarda size deneyim kazandırıyor ve bunlara bağlı olarak mezun olduğunuz gün toplumun çok ileri bir noktasında hayata başlamanızı ve ondan öncesinde de geleceğinizi kurgulamanın yollarını size gösteriyor. 3. sü kişilik gelişimi yani üniversitede araştırmacı, soyut bilgiye sahip olan kişi sıfatıyla kazandığınız özgüven var. Bu pozitif ayrışma nedeniyle elde ettiğiniz bir bağımsızlık var ve seçili alanlarda, seçtiğiniz alanlarda sahip olduğunuz bilgiyle toplum bünyesinde geldiğiniz yepyeni bir nokta var. Bu 3 alanda; kariyer, gelecek kurgusu ve kişilik gelişimi alanlarında hiçbir kurum üniversiteyle ölçülemez. O bakımdan bugünün üniversitesi bugünün üniversitesi geleceği hazırlayacak en önemli kurumdur. Üniversiteler bazen bu niteliklerini yitirirler. Onu söyleyeyim, 1980'lerin ortasında bu adını andığım kişilerin üniversite dışında önemli şeyler yapmalarının bir nedeni oydu. Üniversitelerin Zuckerberg'in, Gates'in yapmak istediğini yapacak, üretecek kapasitesi veya knowhowı veya teknolojisi yoktu. Bugün var. Dolayısıyla siz üniversitenin eşliğinde duran öğrenciler olarak üniversitelerin tarihin en verimli, en parlak döneminde üniversite öğrenci adayısınız. Bu şans, bu fırsatı iyi üniversitelerde kullanmanızı ve bu konular üstünde kendinizi hazırlayarak üniversiteye girmenizi yürekten dilerim. Hepinize başarılar dilerim. Teşekkür ederim beni dinlediğiniz için. Sorularınız varsa onları cevaplamak isterim. Varsa... Tabii buyurun efendim,

Dinleyici: Biz üniversiteyi kazanacağız. Üniversitede bir bölüme gireceğiz. Şöyle mi bakmalıyız; oradaki hocalar bize nasıl olsa her şeyi öğretirler. 4 sene boyunca sadece hocaları mı dinleyeceğiz yoksa başka şeyler yapmalı mıyız kendimizi hayata hazırlamak için?

Hasan Bülent Kahraman: Evet, işte bu kişilik gelişimi dediğim açıdan, kariyer geliştirme dediğim açıdan bakarsanız üniversitenin sosyal bünyesine intikal etmiş oluruz. Ben yöneticiliğinde bulunduğum bütün üniversitelerde öğrenci kulüplerini üniversitenin kendisi kadar önemsemiş birisiyim yani kendi öğrenciliğimde de bu böyleydi, bugün de böyle. Bir, üniversite kulüplerinin sağladığı imkânlar, üniversitenin sağladığı imkânlar kadar bol, güçlü ve zengindir. Bir kere bunu söyleyeyim. İkincisi, burada elde edilen ilişkiler toplumun başka hiçbir yerinde bulamayacağınız ölçüde güçlüdür. Yani düşünün siz elektronik mühendisliği veya bilgisayar mühendisliği veya iktisat bölümünden veya uluslararası ilişkiler bölümünden mezun olacaksınız. Peki, ne yapacaksınız? Bir uluslararası ilişkiler bölümü mezunu hatta bir endüstri mühendisliği bölümü mezunu ne yapar, tek başına ne yapar? Aynı bölümde aynı dersleri alan aynı çalışmaları yapan 40 öğrenciyle, 50 öğrenciyle, 100 öğrenciyle birliktesiniz. Bunun getirdiği sosyal ilişkileri, ağları, bağları düşünün. Yani üniversite sadece demin de söyledim. Hocanın anlattığı dersi pasif şekilde dinleyip pasif bir sınavla ona iyi cevaplar vermek ve bunun üstüne oturan bir eğitim değildir. Üniversite sosyal

imkânlarıyla, ilişkileriyle, katılımcı modeliyle sizi bambaşka bir dünyaya hazırlayan yerdir. İkincisi, tekrar edeyim. Bu model zaten değişmiştir. Bugün proje yapmayan öğrenci yok! Bakın değerli arkadaşlarım, siz iyi bir lisede okuyorsunuz. Bize ise Türkiye'nin dört bir yanından öğrenci geliyor. Takım çalışmasını bilen öğrenci yok! 15. dakika da çökmeyen takım yok! Bu bir ders. Bugünkü dünyada bunu bilmeden yani takım çalışmasını bilmeden hiçbir şey yapmanız mümkün değil. Sunuş tekniklerini bilmeden hiçbir şey yapmanız mümkün değil. Bunların bazıları derslerde öğretilir. Bazıları giriş derslerinde öğretilir, ama önemli bir bölümü üniversitede bu konularda eğitim veren, çalışma yapan kulüplerde öğretilir. O bakımdan hocam, sorunuz çok değerli. Üniversite bütün bunların harmanlandığı bir yerdir. Üniversite o bakımdan işte bütün bu nedenlerden ötürü toplumun en önemli kurumudur. Peki.

Dinleyici: Ben izninizle bir soru daha sorabilir miyim? Toplumlarda üniversitenin üzerinde daha önemli bir kurum yoktur, dediniz. Bizim toplumumuzda üniversitelerin gelişmelerini engelleyecek faktörler var mı acaba?

Hasan Bülent Kahraman: Var. Var tabii yani üniversiteler Türkiye'deki yönetimlerle üniversiteler arasındaki çatışmalar başlı başına bir tarihtir. Bu tarih incelenmiştir de üniversite tarihi kitabı, kitapları yazılmıştır. Orada bu ortaya çıkmıştır. Türkiye'nin en büyük hatalarından biri üniversitelerini bir mücevher gibi görmemesindedir, üniversitelerini tahrip etmesindedir. Üniversitelerine gereksiz yerde müdahalede bulunmasıdır. Bunun nedeni ne? Bunun nedeni Türkiye'nin geri kalmışlığıdır. Bakın, Almanya dünyaya 2 defa savaş ilan etti değil mi? 1. Dünya Savaşı, 2. Dünya Savaşı. Bu iki savaşın en önemli aktörü Almanya. Peki, bir ülke Almanya Avrupa'nın ortasında aslında kapalı bir ülke. Bu ülke nasıl oluyor da dünyaya kafa tutabiliyor değil mi? İki, bu ülke 2 defa dünya savaşını kaybetti. Eee kaybedecek tabii yani. 1. Dünya Savaşı'nı kaybetti, 2. Dünya Savaşı'ndan jilette kazanmış kentlerle çıktı. Peki, bu Almanya nasıl oluyor da savaştan 10 sene sonra dünyaya yeniden teknoloji satabiliyor? Bunun bir tek sebebi var. Almanya'nın üniversiteleri var. Eğer Türkiye veya x, y, z ülke bu noktaya gelir, bu kavrama gelir. Yatırımını üniversiteye yöneltirse o zaman o ülkenin başka alanlara yatırım yaparak elde etmek istediklerini çok daha hızlı bir şekilde sağladığını görme imkânı olabilir. Türkiye bu bilince ulaştığı gün üniversitelerini bir numaralı kurumu olarak görecektir. Şimdi; yani Türkiye'nin tarihinde üniversitelerin önemli olduğu dönemler olmuştur. Ama bir bütüncül bakış açısıyla ki bugünkü dünyanın en önemli unsurlarından biri ve sürdürülebilir toplum yapıları, sürdürülebilir sanayiler, sürdürülebilir ekonomiler kurmanın en önemli yolu toplumun üniversitelerine verdiği değer ve ona dönük yatırımlardır. Umarız Türkiye'de öyle bir noktaya gelecektir.

Dinleyici: Son bir soru sorabilir miyim affınıza sığınarak?

Hasan Bülent Kahraman: Estağfurullah efendim.

Dinleyici: ...düzeyinde eğitim yapan birçok uzman Türkiye genelinde uzun yıllardır gözlemliyorum. Liselerden de, üniversitelerden de bilhassa Orta Doğu Teknik Üniversitesinde orada da en iyi öğrencilerimizin ve en iyi üniversitelerimizin yurt dışına gerek liseden sonra gerek üniversiteden sonra master yapmak için ...ama çok uzun yıllar kalıyorlar. Türkiye'ye kolay kolay dönmüyorlar. Yani bu beyin göçünü engellemede üniversitelerin rolü ne olabilir? Yani başka faktörlerinde mutlaka vardır, ama siz bunu nasıl değerlendirirsiniz?

Hasan Bülent Kahraman: Şimdi; üniversite doktora düzeyinde yurt dışındaki üniversitelere gitmek tabii ki çok desteklediğimiz, çok önemseydiğimiz bir husus demin de söyledim. Bu kendi tarihi

içinde hep böyle olmuş. Yani o konunun en yüksek uzmanı, en çok o konunun en ileri düzeyde irdelendiği yere bir öğrencinin gidip orada doktora yapıp gelmesi önemli. Bunun bir adı var. Bunun adı teknoloji transferi demin söyledim. Yani bilgi teknoloji demektir. Boşu boşuna bir bilgi yok. Yani ansiklopedik bilgiden bahsetmiyoruz. Üniversite bilgisinden bahsediyoruz. O bakımdan bir doktora öğrencisi iyi bir üniversitede o konunun uzmanıyla çalıştıktan sonra Türkiye'ye dönüyorsa bir teknoloji transfer ediyor demektir. Dönüyor mu dönmüyor mu? Şimdi; bakın bir Faruk Birtek Boğaziçi Üniversitesinde hoca. O şöyle bir şey söyledi bir programda "Ben Berkeleyden doktoramı aldım" dedi. Yani Robert Lisesinden mezun Amerika'nın en iyi üniversitelerinden olan Berkeleyden mezun, doktorasını almış ve Yalıda hoca, hocalık yapıyor. "36 yaşına gelmişim" diyor ve bir karar vermek zorundaydım. "Yani ya Türkiye'ye dönecektim ya Amerikalı olup devam edecektim. Türkiye'de iyi üniversiteler olduğu için yani edindiğim bilgiyi ve bir üniversite hocası yapmam gerekenleri yapabileceğime inandığım üniversiteler olduğu için Türkiye'ye döndüm." Sizin sorunuzun cevabı bu. Eğer bu doktora yapan iyi üniversitelerde iyi hocalarla -doktora yapan hocaları doktorasını bitirmiş insan zaten hocadır- bu hocaları kapsayacak, kavrayacak, kuşatacak üniversiteler ve onlara imkân sağlayacak zeminler varsa hocalar gelir. Eee gelmezse. Bunlar olmazsa hoca da kendi bulunduğu yerde kendi çalışmasını yapmaya devam eder. Yani bir ülkenin en önemli kurumu üniversitedir dedim ama içinde insan olmayan üniversite yok. Demek ki üniversitenin içindeki insan yani şimdi bugünkü tabiriyle insan kaynağı bu beşerî sermaye "human capital" olduğu için üniversiteler önemlidir. Türkiye'nin de bu insanları kapsayacak, kuşatacak üniversiteleri ve ortamı onlara her düzeyde; maddî düzeyde, araştırma düzeyinde, sosyal ilişkiler düzeyinde sağlaması lazım. Tekrar ediyorum bu bilince geldiği takdirde Türkiye başka bir ülke olacaktır. Gelmezse yazık olacaktır.

Dinleyici: Hasan Hocam, ülkemizde merkezî bir sınavla üniversitelere giriliyor. Bunun çok fazla bir dünyada uygulaması yok. Master ve doktora derken öğrenciler sizi seçebilirken undergraduate düzeyde seçemiyorsunuz. Bununla ilgili görüşleriniz nelerdir?

Hasan Bülent Kahraman: Şimdi; ben devlette zaman zaman görev aldım. Danışmanlıklar yaptım. Bu devlet yöneticilerine bir şey söyledim. Şu; "Üniversite sınavını kaldırca mısınız?" diye soruyorum. Yüzüme bakıyorlar. "2 milyon insan sınava giriyor" dedim ve "Bu 4 milyona doğru gidiyor. 2 milyon öğrencinin sınava girmesi ne demek? Hiç bu soru üstünde düşündünüz mü?" Tabii düşündünüz. "Ben 2 milyon içinde kaçınıc olacağım," dediniz. "Aldığım puanla nereye girebilirim?" dediniz. Güzel, tabii ki bunları sorup cevaplayacaksınız. Ama ben size başka bir şey söyleyeyim. Işık Üniversitesi Görsel İletişim Tasarımı veya Mimarlık veya Biyomedikal Bölümüne biz kaç öğrenci alıyoruz, kaç öğrenci alıyoruz? 5 öğrenci, 10 öğrenci, 20 öğrenci alıyoruz. İstanbul Üniversitesi bizden daha büyük bir üniversite biz 5.500 aktif öğrencili bir üniversiteyiz. İstanbul Üniversitesi 75.000 aktif öğrencili bir üniversite. Bizim 15 katımız. Peki, onun tarih bölümüne kaç öğrenci alınıyor? 50 öğrenci alınıyor. Şimdi; Sevgili Arkadaşlar, bir bölümün alacağı 10 öğrenciyi bulmak için 2 milyon öğrenciyi sınava sokuyoruz. Bitti mi? Bitmedi. Aynı 2 milyon öğrenciyi bir başka bölümün 10 öğrencisini bulmak için de imtihana sokuyoruz. Bu bu demektir. Kaç tane bölüm varsa, o bütün YKS kılavuzunda kaç bölüm varsa kaç öğrenci alınacaksa o bölümlere 2 milyon öğrenciyi her bir bölüm için yeniden sınav yapıyoruz demektir bunun açıklaması değil mi? Dünyada permütasyon diye bir matematik kavramı var. O yönden baktığımız zaman karşınıza çıkan bu. Permütasyonun bir üst düzeyi kombinasyonlar. Ondan sonra da bunların iç içe geçmesi. 2 milyon öğrenciyi 5 öğrenci, 10 öğrenci olma için sınava tabi tutuyorsunuz. Sonra 100 öğrenci bulmak için hiç hiç 2500 öğrenci alan bölüm yok Türkiye'de. En çok alan bölüm 150 öğrenci alıyor. Yani hiçbir mantığının olmadığı, kalmadığı bir sınav sistemi uyguluyoruz. American SAT'ler gibi falan bir takım sınavlar elbette yapılabilir. Bir eleme sınavı elbette yapılabilir. Ama yani bırakın da ben şu 10

öğrencimi bana gelen, başvuran 100 öğrenciden seçeyim. Yani ben bilgisayar mühendisliği bugün moda. Amerika'ydım orada U. C. Riverside'nin Rektörü'yle görüştüm. "Yahu!" dedi "Başımızda bir bela var. Mühendislik Fakültesinin yarısı Bilgisayar Mühendisliği oldu. Onu hemen durdurdum." dedi. Bizim de İktisadi, İdari Sosyal Bilimler Fakültemizin %46'sı Psikoloji Bölümü. Tamam, Bilgisayar Bölümüne ve Psikoloji Bölümüne diyelim 40'ar öğrenci alıyorsak hadi bize 400 öğrenci müracaat etsin. Arkadaşlar biz 400 öğrenciyi eler, 40 öğrenciyi indiririz yahu! Bu o kadar zor bir problem değil. Yani onun için üniversite merkezî seçme sınavı artık her türlü anlamını, her türlü işlevini kaybetmiş sınavlardır. Bunu başka bir modele aktarmanın da zamanı gelmiştir. Ha! Size bir şey daha söyleyeyim. Eğer bölümlerin öğrenci bulması istenirse, öğrenci arkadaşlarımız bunu çok istiyorlar. Rekabet düzeyleri bugünkünün 10 katına çıkar. Onu da söyleyeyim. Çok daha zorlaşır yani o bölüme girmek. Yani benim elememden bir öğrenci geçsin de o bölüme girsin. Göreyim bakayım. Öbür tarafta belli şu kadar soru çözerseniz. Bu skalada, bu eşikte, bu arada olacaksınız. Onun için bir an evvel oraya geçilmesi gerekir. Bu çok önemli bir şarttır.

Dinleyici: Hocam, bir soru daha soracaktım ama bizim yerelde çok popüler üniversitelerimiz var. Boğaziçi gibi, Orta Doğu gibi vesaire fakat globale baktığımız zaman üniversitelerimizin sıralaması ilk 500'ün arkasında kalmış oluyorlar. Bunun temel nedenleri ne olabilir? Acaba üniversitelerin olması gereken düzeyde olmaması bu süreci etkiliyor olabilir mi?

Hasan Bülent Kahraman: Mutlaka etkiliyor, ama cevap demin verdiğim gibi Türkiye üniversitelerine yatırım yapmadı. Yani Türkiye üniversitelerinin niceliğiyle uğraştı. Bakın, ben kendi referans gruplarımda eleştirilmeyi göze alarak bu "Her İlde Bir Üniversite Projesi"ni destekleyenlerdenim. Yıllar evvel beni Amerika'da Arkansas'ta dağın başında bir üniversiteye götürdüler. Bir programa katılmıştım. "Yahu! Niye getirdiniz, burada ne yapacağız? Ne üniversitesi burada?" Dediler ki: "Senin dünyadan haberin yok ya. Amerika'nın bir numaralı tarım üniversitesi burası." Yani o bölge tarım bölgesi, şimdi; bizim YÖK aynı şeyi uygulamaya çalışıyor. Bölgesel kalkınma odaklı bir üniversite olarak onu ihtiyaç temelinde kurmuşlar. Tamam, Hınıs'a, Ardahan'a, Hozat'a üniversite kuralım, ama onu da Boğaziçi, Orta Doğu, İstanbul Teknik Üniversitesi, Işık Üniversitesi, Sabancı Üniversitesi anlayışıyla kurmayalım. YÖK yıllarca bize dedi ki: "Ha üniversite mi kuracaksınız. Efendim, bir Fen Edebiyat Fakültesi kur. Zaruri." Yahu! Ben ne yapayım Fen Edebiyat Fakültesini? Fen Edebiyat Fakültesi çok çok çok çok önemli bir fakülte ama bırakın model ayrışmasına gidelim. Eğer bunlar yapılırsa ve üniversitelerin deminden beri söylediğim gibi toplumun en önemli kurumları olduğu benimsenir, ona göre oralara kaynak ve yatırım aktarılırsa Türkiye oralara girer. Yani ilk 500 o kadar zor bir mesele değil. Biz 80 milyonluk bir ülkeyiz. 80 milyonluk bir üniversitenin matematik olarak 80 milyonluk bir ülkenin üniversitesi matematik olarak ilk 500'dedir zaten. Değilse orada çok hazin bir problem var demektir. İşte onun sebepleri de bunlardır. Evet, peki hepinize çok teşekkürler. Beni dinlediğiniz için sağ olun.

Sunucu: Sayın Prof. Dr. Hasan Bülent Kahraman'a konuşması için teşekkür ediyor. Okul Müdürümüz Sayın Özgür Alper'i konuşumuzun hediyesi ve çiçeği takdim etmek üzere sahneye davet ediyorum.